

Siguria sociale

Sistemi i sigurimeve shoqërore

Sigurimi për të moshuarit (3 shtyllat)

Sigurimi për invaliditet

Sigurimi për individët e papunë

Sigurimi shëndetësor dhe aksidentet

Prindërit dhe familja: Leja dhe ndihma financiare

Asistencë sociale

Sistemi i sigurimeve shoqërore

Ndonjëherë jeta të përball me momente të vështira, për shembull për shkak të sëmundjes, një aksidenti ose papunësisë. Në Zvicër, në këto raste, njerëzit mbrohen nga sigurimi shoqëror. Falë sigurimeve të ndryshme shoqërore, sigurimi shoqëror siguron që ju të keni të holla të mjaftueshme për të jetuar. Gjithashtu mbështet familjet dhe të moshuarit.

Si funksionojnë sigurimet shoqërore?

Nga vijnë paratë e sigurimeve shoqërore?

Paratë nga sigurimet shoqërore zakonisht vijnë nga njerëzit që punojnë dhe punëdhënësit e tyre.

Një pjesë e rrogës së çdo punonjësi mbahet çdo muaj për fondet e sigurimeve shoqërore.

Paratë e njerëzve të shëndetshëm që paguajnë shpenzimet për personat e sëmurë.

Paratë e punonjësve të rinj që paguajnë sigurimin e pensionit për të moshuarit.

Një numër i madh i banorëve paguajnë për një grup të vogël njerëzish që marrin ndihmë.

Kjo quhet parimi i solidaritetit.

Sigurimet shoqërore janë shpesh të detyrueshme. Çdo muaj, një pjesë e pagës së punonjësit mbahet për të paguar sigurimet shoqërore.

Personat që ushtrojnë një aktivitet të pavarur profesional dhe personat e papunë paguajnë pjesën e detyrueshme.

Të gjitha sigurimet shoqërore rregullohen me ligj.

Mbështetje të ndryshme të sigurimeve shoqërore

Sigurimet shoqërore i përkrahin njerëzit në mënyra të ndryshme:

- nga pensionet: paratë paguhen çdo muaj për vite me radhë. Për shembull, pensioni AVS, ose pensioni AI.
- nga kompensimet ditore: paratë paguhen për çdo ditë si person i papunë. Për shembull, sigurimi si i papunë.
- shërbime shtesë (ne gjithashtu quajmë: PC: paratë paguhen përveç njerëzve që nuk kanë para të mjaftueshme për të jetuar.

Sigurimi paguan të gjitha ose një pjesë të shpenzimeve mjekësore, në rast sëmundjeje ose aksidenti.

Kur do të merrni ndihmë financiare?

- pas daljes në pension (mbi 65 vjeç): është sigurimi i pleqërisë (me AVS, ndër të tjera),
- në rast vdekjeje: burri ose gruaja, dhe fëmijët marrin AVS,
- në rast invaliditeti: Nëse keni një aftësi të kufizuar dhe nuk mund të punoni më, ju merrni një pension nga sigurimi invaliditetit (IA),

Por gjithashtu:

- në rast sëmundjeje ose aksidenti (sigurimi ndaj aksidenteve dhe sëmundjeve),
- në rast të shtatzënisë (sigurimi i shtatzënisë),
- në rast të papunësisë (sigurimi për papunësinë),
- kur keni fëmijë (ndihmat familjare).

Më shumë informacione (link, adresa, broshura, fletushka)

www.bonjour-jura.ch/sq/siguria-sociale/le-systeme-de-la-securite-sociale

Sigurimi për të moshuarit (3 shtyllat)

Në Zvicër, sigurimi për të moshuarit siguron që pensionistët të kenë të holla të mjaftueshme për të jetuar. Në sigurimin për të moshuarit ekzistojnë 3 shtylla: sigurimi për të moshuarit dhe të mbijetuarit (AVS), sigurimi profesional (LPP) dhe sigurimi privat (shtylla e 3-të).

AHV: Sigurimi për të moshuarit dhe të mbijetuarit (shtylla e 1-rë)

Sigurimi për të moshuarit dhe të mbijetuarit (AVS) është sigurimi kryesor kombëtar. AVS paguan një pension mujor për pensionistët.

Shuma e pensionit varet nga numri i viteve gjatë të cilave personi është paguar si i punësuar. Shuma gjithashtu varet nga paga që një person ka marrë.

Nëse një person vdes, AVS ofron ndihmë edhe për bashkëshortin dhe fëmijët e të ndjerit (pensionet e të vejave dhe jetimëve).

Të gjithë të rriturit duhet të paguajnë për AVS. Çdo muaj, një pjesë e pagës së të punësuarve mbahet për të paguar AVS. Ky është gjysma e kontributit. Punëdhënësi paguan gjysmën tjetër.

Personat që ushtrojnë një aktivitet të pavarur profesional dhe të papunët gjithashtu duhet të paguajnë kontributet e tyre. Për ta bërë këtë, ata duhet të bëjnë një kërkesë në agjencinë komunale AVS.

Sigurimi profesional (shtylla e 2-të - LPP)

Vetëm pensioni AVS nuk ju lejon të keni aq para sa para daljes në pension. Për këtë arsye ekziston edhe një plan sigurimi profesional (LPP) për të punësuarit i cili është i detyrueshëm nga të ardhurat e caktuara vjetore.

Sigurimi profesional (PPP) quhet edhe: shtylla e 2-të ose fondi i pensionit.

Çdo muaj, një pjesë e pagës së punonjësit mbahet për të paguar LPP. Ky është gjysma e kontributit. Punëdhënësi paguan gjysmën tjetër.

Kur personi del në pension, ai merr paratë e kursyera në fondin pensional (ose LPP), në 2 forma të mundshme:

- qoftë në formën e një pensioni (të cilin e merr çdo muaj)
- ose në formën e një shume të vetme (të cilën e merr të gjitha përnjëherë).

Personi mund të zgjedhë formën që dëshiron.

Në disa raste, ju mund të kërkonit para paraprakisht:

- kur themeloni kompaninë tuaj,
- kur shpërnguleni jashtë Zvicrës, nën kushte të caktuara,
- kur ndërtoni një shtëpi ose blini një apartament për të jetuar.

Personat që ushtrojnë një aktivitet të pavarur profesional nuk janë të detyruar të paguajnë kontribute. Ata mund ta bëjnë këtë me dëshirë. Ata janë vetë përgjegjës për hapat që do ndërmerren për ta bërë këtë. Për ta bërë këtë, ata duhet të kontaktojnë një fond pensioni.

Sigurimi privat për të moshuarit (shtylla e 3-të)

Është e mundur të siguronit edhe më mirë pleqërinë tuaj: me shtyllën e 3-të. Është një sigurim privat dhe individual për të moshuarit.

Nuk është e detyrueshme, por është e rekomandueshme. Ofron një rezervë shtesë në pension.

Ju mund të lidhni një shtyllë të 3-të në një bankë ose sigurim. Ju mund të zbritni tatimin nga shuma e paguar për shtyllën e 3-të (shtylla 3a).

Përfitimet shtesë të AVS (ose PC AVS)

Ndonjëherë, pavarësisht nga përfitimet e AVS dhe fondeve të pensioneve, të moshuarit nuk kanë para të mjaftueshme për të paguar për nevojat e tyre jetike (ushqim, strehim, etj.).

Atëherë ata mund të kenë të drejtë për përfitime shtesë (ose PC). Ata duhet t'i kërkojnë PC-të nga agjencia komunale AVS.

Ka rregulla të qarta për të ditur se kush ka të drejtë ose jo për përfitime shtesë (PC).

Më shumë informacione (link, adresa, broshura, fletushka)

www.bonjour-jura.ch/sq/siguria-sociale/la-prevoyance-vieillesse-les-3-piliers

Sigurimi për invaliditet

Ndonjëherë, për shkak të problemeve shëndetësore ose paaftësisë, një person nuk mund ose nuk mund të punojë më. Ose ajo duhet të shkurtojë orarin e punës dhe të punojë me kohë të pjesshme. Kjo për një kohë të gjatë. Pra, ne themi, ky person është invalid. Ky person ka të drejtë për ndihmë financiare nga sigurimi për invaliditet (AI), nën kushte të caktuara. AI nuk shpenzon vetëm para. Gjithashtu po ndihmon njerëzit të kthehen në jetën e tyre profesionale. Quhet riintegrim në punë.

Sigurimi për invaliditet

Sigurimi i invaliditetit (AI) është sigurimi bazë kombëtar.

Të gjithë të rriturit duhet të paguajnë për AI. Çdo muaj, një pjesë e pagave të të punësuarve mbahen për të paguar AI. Ky është gjysma e kontributit. Punëdhënësi paguan gjysmën tjetër.

Kontribute duhet të paguajnë edhe personat që ushtrojnë një aktivitet të pavarur profesional dhe personat e papunë. Për ta bërë këtë, ata duhet të bëjnë një kërkesë në agjencinë AVS/AI në komunën e tyre të banimit.

Sigurimi për invaliditet (IA)

Kush ka të drejtë për ndihmë nga AI?

Individët të cilët nuk mund të punojnë (ose vetëm me kohë të pjesshme) për të paktën 1 vit për shkak të problemeve shëndetësore ose paaftësisë (fizike ose mendore) kanë të drejtë për ndihmë nga AI.

Ndihma e dhënë nga AI vjen në forma të ndryshme: para ose mbështetje. Për shembull:

- përmes masave rehabilituese dhe riintegruese (trajnim dhe gjetje pune),
- përmes kompensimeve ditore ose
- përmes pensionit.

Individi merr një pension AI vetëm nëse nuk mund të integrohet më në botën e punës, për shkak të problemeve shëndetësore ose paaftësisë së tij.

Për të marrë një shërbim nga AI, ju duhet të bëni një kërkesë pranë Institucionit Kantonal të Sigurimeve Shoqërore (Etablissement cantonal des assurances sociales) (zyra AI).

Shërbime shtesë AI (PC AI)

Me pensionin e tyre të AI, disa njerëz nuk kanë para të mjaftueshme për të paguar nevojat e tyre bazë (ushqim, strehim, etj.).

Pra, këta njerëz mund të kenë të drejtë për përfitime shtesë (PC). Ata duhet t'i kërkojnë PC-të tek agjencia e AVS/AI në komunën e tyre të banimit.

Ka rregulla të qarta për të përcaktuar se kush ka të drejtë për përfitime shtesë.

Më shumë informacione (link, adresa, broshura, fletushka)

www.bonjour-jura.ch/sq/siguria-sociale/assurance-invalidite

Sigurimi për individët e papunë

Të gjithë punonjësit janë të siguruar ndaj papunësisë. Nëse ju humbni punën tuaj, ju mund të merrni ndihmë financiare për një periudhë të caktuar. Për ta bërë këtë, ju duhet të aplikoni në Zyrën Rajonale të Punësimit (Office régional de placement, ORP). ORP këshillon të papunët dhe i ndihmon ata në kërkimin e punës.

Sigurimi për individët e papunë

Të gjithë të punësuarit duhet të paguajnë për sigurimin e papunësisë (AC). Çdo muaj, një pjesë e pagës së të punësuarve mbahet për të paguar AC. Ky është gjysma e kontributit. Punëdhënësi paguan gjysmën tjetër.

Nëse ju e humbni punën tuaj (90316), ju merrni ndihma për papunësinë nga Fondi i Papunësisë. Shuma e ndihmës për papunësinë varet nga kriteret e ndryshme.

Praktikoni ndonjë aktivitet të pavarur profesional?

Kështu që ju nuk mund të siguroheni për të papunët.

Jeni të papunë? Ç'duhet të bëni?

Do të humbisni punën? A e keni humbur punën? Pra, paraqituni në Office régional de placement (ORP) (Zyrën Rajonale të Punësimit) më të afërt sa më shpejt që të jetë e mundur.

Regjistrohuni online në Jobroom.

Këshillë: Informohuni sapo të merrni vesh se do të humbisni punën. Jo më vonë se dita e 1-rë e papunësisë.

ORP do t'ju informojë dhe do t'ju shoqërojë.

Les Offices régionaux de placement (ORP) (Zyrat rajonale të punësimit (ORP))

Office régional de placement (ORP) (Zyrën Rajonale të Punësimit) ju këshillon dhe ju ndihmon të gjeni një punë të shpejtë (90305).

Nëse ju merrni ndihma të papunësisë, ju duhet të shkoni për intervistë. Është e detyrueshme.

ORP gjithashtu ofron kurse ose programe trajnimi dhe punësimi. Disa janë të detyrueshme dhe disa jo, varësisht nga situata juaj personale.

A keni punuar në Zvicër? Po kërkoni punë?

Mund të regjistroheni në ORP. Do të merrni këshilla për të bërë CV-në tuaj, për shembull. Por ju nuk do të merrni ndihma papunësie.

Më shumë informacione (link, adresa, broshura, fletushka)

www.bonjour-jura.ch/sq/siguria-sociale/assurance-chomage

Sigurimi shëndetësor dhe aksidentet

Personi, i cili jeton në Zvicër, duhet të ketë sigurim shëndetësor dhe aksidenti (LAMal). Është e detyrueshme. Ky sigurim social paguan një pjesë të shpenzimeve, në rast aksidenti, sëmundjeje ose lindje. Ju duhet të keni sigurim shëndetësor, më së voni 3 muaj pas ardhjes suaj në Zvicër.

Sigurimi shëndetësor (Sigurimi bazë - LAMal)

Të gjithë banorët në Zvicër duhet të marrin për vete një sigurim shëndetësor (LAMal). Është e detyrueshme.

Arritët në Zvicër?

Keni 3 muaj për të blerë sigurim shëndetësor.

Nëse sëmureni gjatë kësaj periudhe, shpenzimet do t'ju paguhen më vonë, pas kësaj periudhe.

Shumë fonde të sigurimit shëndetësor ofrojnë sigurim bazë.

Ju jeni të lirë të zgjidhni fondin tuaj të sigurimit shëndetësor.

Për sigurimin bazë, fondet e sigurimit shëndetësor janë të obliguara t'i pranojnë të gjithë njerëzit, të cilët jetojnë në Zvicër, edhe të sëmurët.

Sigurimi bazë: Çfarë mbulon?

Sigurimi bazë mbulon shpenzimet në rast sëmundjeje, por edhe në rast shtatzënie dhe lindjeje.

Përfitimet (kjo është e gjitha që paguan sigurimi) janë të përcaktuara në ligj. Kujdes: Në përgjithësi, shpenzimet për kujdesin dentar ose syze nuk janë të mbuluara.

**** Primet e sigurimit**

Për sigurimin tuaj, ju paguani një prim çdo muaj.

Këto prime kanë çmime të ndryshme varësisht nga fondi i sigurimit shëndetësor dhe modeli i sigurimit. Këshillë: Merrni kohë për të krahasuar ofertat.

Ju mund ta ndryshoni sigurimin shëndetësor, por vetëm 1 herë në vit (deri në fund të nëntorit).

A duhet të marr pjesë në shpenzimet?

Në Zvicër, përpara se të merrni para nga një fond sigurimi shëndetësor, duhet së pari të paguani vetë një ****shumë të zbritshme**.

Ekzistojnë disa shuma të mundshme të zbritshme: për shembull, një shumë e zbritshme prej 300 CHF ose 500 CHF ose 1000 CHF ose 2500 CHF. Ju zgjidhni shumën e zbritshme që dëshironi. Së pari ju duhet të paguani vetë këtë shumë.

Pastaj, sigurimi paguan një pjesë të shpenzimeve. Ajo paguan 90 përqind të shpenzimeve.

Pjesa tjetër, 10%, duhet të paguani vetë.

Dhe ne e quajmë pjesën tjetër të 10%-it: pjesa e mbetur.

Për pjesën ju paguani një maksimum prej 700 CHF në vit për një të rritur dhe 350 CHF për një fëmijë. Pastaj, nëse ka më shumë para, sigurimi paguan gjithçka.

Cilën shumë të zbritshme duhet të zgjidhni?

Nëse **nuk sëmureni shpesh**, zgjidhni një shumë të lartë të zbritshme. Ju paguani më pak për primet tuaja.

Nëse jeni **shpesh** i sëmurë, zgjidhni shumën më të ulët të zbritshme.

Por pastaj paguani më shumë për primet tuaja.

Sigurimi ndaj aksidenteve

A punoni 8 ose më shumë orë në javë për një punëdhënës?

Kështu që ju automatikisht jeni të siguar nga punëdhënësi juaj kundër aksidenteve gjatë punës dhe kohës së lirë.

Shuma e primit zbritet direkt nga paga juaj.

Nëse punoni më pak se 8 orë në javë, punëdhënësi juaj (90316) ju siguron vetëm kundër aksidenteve në punë.

Ju duhet të siguron veten kundër aksidenteve jo-profesionale, ose në kohën tuaj të lirë.

Nëse ushtroni një aktivitet të pavarur profesional, ose nëse nuk jeni në një aktivitet fitimprurës, ju gjithashtu duhet të siguroheni kundër aksidenteve në fondin tuaj të sigurimit shëndetësor.

Individët që ushtrojnë një veprimtari të pavarur fitimprurëse mund të marrin gjithashtu një sigurim ndaj aksidenteve nga një sigurim tjetër.

Të paguajnë primet e sigurimit shëndetësor të lirë

Njerëzit me paga të ulëta mund të kërkojnë të paguajnë primin e tyre të sigurimit shëndetësor më të lirë.

Gjithashtu thuhet, të kërkojnë një ulje të primit të sigurimit shëndetësor.

Kjo është e mundur vetëm për sigurimin bazë. Për ta bërë këtë, këta persona duhet të aplikojnë në Zyrën e Kompensimit (caisse de compensation) në kantonin Jura deri më 31 dhjetor.

Zyra e Kompensimit (caisse de compensation) në kantonin Jura mund të pranojë ose jo, në varësi të disa kushteve.

Nëse kërkesa pranohet, personi do të paguajë prime më pak vitin e ardhshëm. Për të gjitha informatat në lidhje me zbritjet e primit, kontaktoni Zyrën e Kompensimit (caisse de compensation) të kantonit Jura.

Sigurimi shtesë

Nëse një person dëshiron të marrë më shumë kujdes të paguar nga sigurimi, ai mund të marrë një sigurim shtesë. Për shembull, nëse ajo dëshiron të bëjë seanca natyrale, ose të ketë një dhomë private në spital, ose kujdes dentar më të lirë.

Sigurimet shtesë nuk janë të detyrueshme. Ato janë fakultative.

Shumë fonde të sigurimit shëndetësor ofrojnë sigurim shtesë. Për këto sigurime, fondi i sigurimit shëndetësor nuk është i detyruar t'i pranojë të gjithë. Në përgjithësi, për të qenë i pranuar, duhet të jesh i shëndetshëm.

Më shumë informacione (link, adresa, broshura, fletushka)

www.bonjour-jura.ch/sq/siguria-sociale/assurance-maladie-et-accidents

Prindërit dhe familja: Leja dhe ndihma financiare

Kur lind një fëmijë, gratë që punojnë kanë të drejtë për një leje lindjeje të paguar për 14 javë. Baballarët kanë të drejtë për të paktën 2 javë leje. Familjet marrin ndihma për fëmijë dhe ndihma trajnimi për secilin fëmijë.

Leja e lindjes (ose ndihma e lindjes)

Gratë që janë në punë pas lindjes së fëmijës kanë të drejtë për një leje lindjeje të paguar prej 14 javësh. Gjatë kësaj periudhe ata do të marrin të paktën 80% të rrogës së tyre.

Gratë e papuna ose gratë që nuk mund të punojnë duhet të kontaktojnë Zyrën për personat e papunë (caisse de chômage) ose Zyrën Kantonale të Kompensimit (caisse cantonale de compensation). Ato duhet të pyesin nëse kanë të drejtë edhe për leje lindjeje të paguar.

Pas lindjes, për 8 javë, nënave nuk u lejohet të punojnë. Është një ligj për të mbrojtur nënën.

Leja e atësisë

Pas lindjes së fëmijës së tyre, baballarët (ose nënat e 2-ta) kanë të drejtë për 2 javë (14 ditë) leje të paguar. Baballarët (ose nënat e 2-ta) mund të zgjedhin se si t'i marrin këto 14 ditë: ose njëherësh ose në ditë të veçanta.

Ata duhet t'i marrin këto ditë brenda 6 muajve pasi ka lindur fëmija.

Ndihma familjare

Prindërit marrin ndihma për çdo fëmijë.

Ndihmat për fëmijë paguhen deri në moshën 16 vjeçare të fëmijës.

Fëmijët bëjnë arsimim pas shkollës së detyrueshme (90304)? Prindërit marrin një ndihmë për shkollim për fëmijët e tyre deri në moshën 25 vjeçare, maksimumi. Kjo ndihmë zëvendëson pagesën për fëmijë.

Çfarë duhet të dini

Të gjitha familjet kanë të drejtë në ndihmë familjare. Nuk ka rëndësi nëse prindërit janë të punësuar, të pavarur, të papunë, ose të dy janë të papunë.

Ndihma jepet çdo muaj. Shuma e ndihmave familjare nuk është e njëjtë nga një kanton në tjetrin.

Për më shumë informacione, kontaktoni punëdhënësin tuaj ose Zyrën Kantonale të Kompensimit (caisse cantonale de compensation).

Paratë deri në ardhjen në jetë të një fëmije

Në Zvicër, në shumë kantone ju jepet **ndihma e lindjes**.

Edhe në kantonin Jura. Kjo është një ndihmë financiare unike, për të mirëpritur një fëmijë.

Prindërit, të cilët birësojnë një fëmijë nën moshën 8 vjeç, përfitojnë **ndihmë për adoptim**.

Për më shumë informacione, kontaktoni punëdhënësin tuaj ose Zyrën Kantonale të Kompensimit (caisse cantonale de compensation).

Më shumë informacione (link, adresa, broshura, fletushka)

www.bonjour-jura.ch/sq/siguria-sociale/parents-et-famille-les-conges-et-les-aides-financieres

Asistencë sociale

Për njerëzit që kanë shumë pak të ardhura për të jetuar, ndihma sociale ofron mbështetje. Qëllimi i kësaj mbështetjeje: të ndihmojë personin të bëhet i pavarur dhe të marrë kontrollin e vetes. Asistenca sociale nuk është sigurim. Kjo është ndihma e shtetit.

Asistencë sociale

A jeni në një situatë të vështirë apo keni probleme të mëdha financiare? Ju keni shumë pak të ardhura për të jetuar

Ndihma sociale mund t'ju ndihmojë.

Kjo ndihmë mbulon nevojat themelore për të jetuar këtu në Zvicër.

Përveç ndihmës financiare, ajo gjithashtu ofron një shoqërim nga një punonjës social.

Qëllimi i ndihmës sociale është të ndihmojë njerëzit të rifitojnë pavarësinë e tyre financiare dhe sociale për të jetuar një jetë dinjitoze.

Nëse personi merr ndihma të tjera të mjaftueshme (p.sh. përfitime të papunësisë, pension, rrogë ose ndihmë prindërore), atëherë ndihma sociale nuk paguhet. As ndihma sociale nuk i shlyen borxhet.

Kërkoni ndihmë sociale

Për të kërkuar ndihmë sociale, kontaktoni Shërbimin Social Rajonal të rrethit tuaj.

Ju duhet të jepni informacion në lidhje me të ardhurat dhe pasuritë tuaja, ndër të tjera.

Pastaj shërbimi do të vlerësojë kërkesën tuaj. Dhe kantoni do të caktojë, për situatën tuaj, llojin e ndihmës dhe shumën që do të japë.

Ndihma sociale mund t'ju kërkojë të ndërmerrni veprime. Ajo mund të vendosë kushte.

Nëse ju nuk i respektojnë ato, atëherë ajo mund të ulë shumën që ju merrni.

Është e detyrueshme të merrni pjesë në intervistat me punonjës të social.

Dhe ju zotoheni të bëni gjithçka që mundeni për të përmirësuar situatën tuaj.

Më shumë informacione (link, adresa, broshura, fletushka)

www.bonjour-jura.ch/sq/siguria-sociale/laide-sociale